

Nečakane a náhle za augustových horúcich dní opustil rady historikov, archeológov a múzejníkov PhDr. Belo Polla, DrSc., vo veku 83 rokov. Odišiel popredný historik a zakladateľ archeológie stredoveku na Slovensku. Rodák z východného Slovenska, z Humenného pochádzal z remeselníckej rodiny a gymnaziálne štúdiá absolvoval v Michalovciach (1929–1937). Na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave vyštudoval odbor slovenský jazyk – dejepis (1937–1941) a z histórie ukončil prácou Maďarská národnostná politika za dualizmu. Svoju vedeckú dráhu začal v roku 1942 v Bratislave ako pracovník Archívu Ministerstva vnútra (1942–1945) a v tomto období aj dokončil svoju dizertáciu s názvom Snahy o riešenie národnostnej otázky na Uhorskom sneme roku 1861, ktorú obhájil v roku 1946. V roku 1945 prešiel pracovať do Historického odboru Matice slovenskej v Turčianskom Sv. Martine, kde prevzal a zreorganizoval odbor a bol vedeckým redaktorom Spisov HOMS. Po prepustení z Matice slovenskej bol prednostom Oblastnej pobočky Poľnohospodárskeho archívu v Košiciach (1948–1950). Po uväznení z politických dôvodov prešiel viacerými zamestnaniami až sa mu podarilo získať miesto v Štátnom archeologickom ústave v Košiciach (1953–1955), kde realizoval aj svoje prvé archeologické výskumy. Po založení historickoarcheologického oddelenia v Archeologickom ústave SAV v Nitre bol povolaný na toto pracovisko (1955–1960), kde sa zaslúžil o rozvoj bádania obdobia stredoveku na Slovensku. Z viacerých archeologických výskumov v AÚ SAV spomeňme výskum bratríckych hrádok v Hrabušiciach – Zelená hura a v Chmeľove – Zadiňa hura, ďalej výskum kostolíka v Nitre-Párovciach, záchranné výskumy v Hlohovci, v Budmericiach a predovšetkým prvý systematický výskum zaniknutej osady Zalužany v katastri obce Nemešany na Spiši a tiež Bratislavského hradu.

Avšak väčšinu svojich významných archeologických výskumov realizoval počas pôsobenia v Slovenskom národnom múzeu v Bratislave (1961–1986). Pôsobil ďalej ako odborný poradca výskumu Bratislavského hradu, v rokoch 1961–1962 uskutočnil výskum na stredovekom hrádku v Obišovciach, v rokoch 1962–1963 realizoval výskum zaniknutej stredovekej osady Miloj v katastri obce Spišský Hrušov a základy gotického kostola a pozostatky po kartuziánskom kláštore objavil v roku 1963 v Brezovičke, na polohe Koscilek. V počiatočnom múzejnom období dokončil Belo Polla aj svoju prvú monografiu „Stredoveká zniknutá osada na Spiši (Zalužany), ktorá vyšla v edícii *Archaeologica Slovaca* (Bratislava, Veda 1962). Je to prvá monografia na Slovensku venovaná výskumu z oblasti archeológie stredoveku a v roku 1963 po jej obhájení získal titul kandidáta vied. V rokoch 1964–1967 uskutočnil výskum na nádvorí hradu v Kežmarku, ktorý priniesol dôležité výsledky k vývoju sakrálnej a fortifikačnej architektúry. V tomto období realizoval aj zisťovacie výskum gotickej kaplnky Spišského hradu. Vlastnou vedecko-výskumnou činnosťou rozšíril a obohatil zbierkový fond SNM a zároveň prehodnotil aj staršie nálezy z hradu Devín, z Bratislavy-mesta a z lokality Posádka pri Gajaroch. Po ukončení výskumu na hrade v Kežmarku výsledky spracoval v monografii „Kežmarok. Výsledky historickoarcheologického výskumu (Bratislava SAV 1971).“ V roku 1966 zorganizoval kolektív odborných a technických pracovníkov na realizáciu archeologického výskumu v Bratislave (stavba Nového mostu), v priestoroch Rybného námestia a Židovskej ulice (1967–1970). Vytvoril tak v SNM najväčšie oddelenie archeológie stredoveku na Slovensku. Výskum bol prvým veľkým záchranným archeologickým výskumom v Bratislave a priniesol závažné poznatky k dejinám, najmä z doby laténskej a stredoveku (získaných vyše desať tisíc zaevidovaných jednotiek). Výsledky spracoval v monografii „Bratislava, západné suburbium“ (Košice, Východoslovenské vydavateľstvo 1979). Avšak východné Slovensko zostalo naďalej stredom vedeckého záujmu B. Pollu. V roku 1971 sem prichádza opäť a realizuje niekoľko-ročný výskum zaniknutého benediktínskeho kláštora a feudálneho sídla Abbovcov v Košiaciach-Krásnej nad Hornádom. Aj výsledkom tohoto výskumu venuje niekoľko štúdií

a samostatnú prácu „Košice-Krásna. K stredovekým dejinám Krásnej nad Hornádcom“. (Košice, Východoslovenské vydavateľstvo, 1986). V rokoch 1974 a 1976 uskutočnil aj záchranný výskum stredovekého kostolíka vo Vinnom, v polohe Pod Kristom. Až do septembra 1986 viedol oddelenie archeológie stredoveku v Slovenskom národnom múzeu a spolu so svojimi spolupracovníkmi vytvoril základy bohatého zbierkového fondu z obdobia stredoveku v Slovenskom národnom múzeu.

Významná bola aj jeho práca ako odborného redaktora a zostavovateľa Zborníka Slovenského národného múzea - História (1962-1986). Zredigoval 25 ročníkov zborníka a 12 publikácií z edície FONTES SNM. V posledných rokoch pôsobenia v SNM sa podieľal ako spoluautor a spoluzostavovateľ na publikácii Archeologická topografia Bratislavy (1991). Od januára 1987 odišiel do dôchodku, čo však neznamenal prerušenie kontaktov a jeho vedeckej a publikačnej činnosti. Venoval sa predovšetkým dejinám archeológie na Slovensku, ktoré spracoval v publikácii „Archeológia na Slovensku v minulosti (do roku 1918)“ a vyšla v Matici slovenskej (1996).

V roku 1995 obnovilo Slovenské národné múzeum-Národné múzejné centrum edíciu Medailóny, venovanú významným slovenským múzejníkom a prvý zväzok patrilo práve Belovi Pollovi (Dušan Pollovi : Belo Polia, SNM-NMC, Bratislava 1995). Pri príležitosti životného jubilea (1997) mu Slovenské národné múzeum-Archeologické múzeum venovalo Zborník SNM XCI, Archeológia 7, 1997, ktorý bol len skromným uznaním od najbližších spolupracovníkov a celej archeologickej obce. Taktiež prvý číslo zborníka zameraného na archeológiu stredoveku Studia Archaeologica Slovaca Mediaevalia (SAV a FFUK 1998) bolo venované založeniu archeológie stredoveku na Slovensku a k životnému jubileu nestora archeológie stredoveku Belovi Pollovi.

PhDr. Belo Polia, DrSc. do posledných dní svojho života nestrácal kontakt s vedeckým a kultúrnym dianím. Rád pomáhal bohatými skúsenosťami a podieľal sa o poznatky. Vo vedeckej práci sa vrátil k výskumu národnostnej otázky v 19. storočí v Uhorsku. Poslednou jeho prácou (vyšla až po smrti) sú spomienky, pamäti, nielen o jeho pohnutom živote, ale aj o spolupracovníkoch, priateľoch a dobe v ktorej žil a vedecky tvoril „Cesta storočím“ (Matica slovenská, 2000). Veríme, že sa dostane do rúk nielen jeho posledným spolupracovníkom, ale aj najbližším - archeológom a hlavne do knižníc vedeckých a kultúrnych inštitúcií, kde pracoval.

Lútime sa s ním na stránkach zborníka Archaeologia historica, za všetkých archeológov stredoveku z Čiech, Moravy a Slovenska.

Svojim vzájomným vedeckým a ľudským vzťahom a úspechom nás prekonáva prekážky nech nám ostáva vzorom.

es jeho pamiatke!

BEÁTA EGYHAZY-JUROVSKA